

Carlo de Diego-Lora. *Poder jurisdiccional y funcion de justicia en la Iglesia*. Pamplona 1976 ss. 184. Ediciones Universidad de Navarra S.A.

Opublikowana przez wydawnictwo Uniwersytetu Nawaryjskiego rozprawa pod powyższym tytułem jest godna szczególnej uwagi. Prof. Carlo de Diego-Lora, wybitny specjalista z dziedziny kanonicznego i świeckiego prawa procesowego, podjął się w niej przedstawienia bardzo trudnych a zarazem fundamentalnych problemów dotyczących struktury władzy w Kościele. Wartość tej rozprawy podnosi fakt, iż problemy te zostały w niej ujęte w dwu płaszczyznach badawczych: teoretycznej i dogmatyczno-prawnej. Na jej całość składa się Wstęp i 8 rozdziałów, w których zostały rozpatrzone najbardziej kontrowersyjne problemy w tej dziedzinie.

Wstęp zawiera ogólną charakterystykę problematyki będącej przedmiotem dalszych badań.

Szczególnie doniosły jest cel, jaki sobie Autor stawia, a mianowicie: wskazanie możliwości wprowadzenia do Kościoła takich gwarancji procesowych, jakie stwarza jednostce współczesne prawo świeckie, czyli możliwości dostosowania ich do specyficznej natury społeczności kościelnej.

Rozdz. I: *Jedność i wielość władz prawnych* sygnalizuje istnienie w nauce prawa kanonicznego rozbieżnych opinii na temat określony w tytule. Przyczyną tych rozbieżności są różnice w rozumieniu wzajemnych relacji między „jednością władzy” w Kościele a zjawiskiem wielu jej manifestacji w życiu, czyli jej funkcji. Szczególna zaś uwaga Autora zostaje skierowana na pytanie: czy istnieje w Kościele tylko jedna władza przejawiająca się na zewnątrz w funkcji prawodawczej, sądowniczej i

administracyjnej, czy są trzy różne władze: prawodawcza, sądowicza i administracyjna. Rozważania zawarte w następnych rozdziałach mają dać odpowiedź na to pytanie.

W rozdz. II: *Odrębne wykonywanie różnych linii władzy jurysdykcyjnej* Autor słusznie stwierdza, iż nie można w Kościele zastosować teorii podziału władzy w takim sensie, jak to ma miejsce we współczesnych państwach demokratycznych na Zachodzie. Nie znaczy to jednak, że w Kościele nie ma żadnego podziału władzy, gdyż występuje tu zjawisko dekoncentracji władzy przysługującej organom podstawowym (papież, biskup diecezjalny) przez tworzenie organów pomocniczych i powierzanie im kompetencji przysługujących organom podstawowym. W tej kwestii Diego-Lora zajmuje takie samo stanowisko, jakie już wcześniej zostało sprecyzowane przez innych kanonistów hiszpańskich (J. A. Souto, G. Delgado).

W rozdz. III: *Opinie nauki na temat odróżnienia funkcji sądowej od administracyjnej* Autor wyróżnia cztery opinie na temat relacji zachodzących między władzą sądową i administracyjną w Kościele. Zwolennicy pierwszej opinii (Mörsdorf) przyjmują istnienie różnicy materialnej i formalnej między tymi władzami. Zwolennicy drugiej opinii (Melichar) przyjmują istnienie tylko różnicy formalnej. Zwolennicy trzeciej opinii (Goyeneche) utrzymują, że nie ma żadnej różnicy. Zaś zwolennicy czwartej opinii (A. Vitale) przyjmują istnienie różnicy podmiotowej i przedmiotowej. Zdaniem Diego-Lory żadna z tych opinii nie rozwiązuje istoty problemu, gdyż nie uwzględnia specyficznej natury społeczności kościelnej. Przed rozstrzygnięciem tego problemu — jego zdaniem — należy jednak najpierw dać odpowiedź na dwa następujące pytania: czy może być w Kościele przyjęty taki system sprawiedliwości administracyjnej, w którym działalność organów władzy administracyjnej zostaje poddana pod kontrolę organów władzy sądowej niezależnych od organów administracyjnych; czy w prawie kanonicznym należy przyjąć rozróżnienia między prawem podmiotowym (*ius subjectivum*) a interesem legalnym.

Rozdz. IV: *Problematyka sprawiedliwości administracyjnej w Kościele* poświęcona jest rozważaniu na temat: czy można wprowadzić do Kościoła jeden z dwu systemów sprawiedliwości administracyjnej, jakie się ukształtowały we współczesnych

państwach demokratycznych, tj. systemu "jednej jurysdykcji" zwanego systemem anglosaskim lub systemu "podwójnej jurysdykcji", zwanego systemem europejskim. Autor przedstawia racje, jakie wysunięto w literaturze kaninistycznej, zarówno za przyjęciem tych systemów jak i przeciwko ich przyjęciu. Racje te są różnorodne: filozoficzne, teologiczno-prawne i historyczno-prawne. Ze swej strony Autor rozprawy opowiada się za wprowadzeniem (a raczej za przywróceniem) do Kościoła systemu „jednej jurysdykcji”, polegającego na powierzeniu funkcji sprawiedliwości administracyjnej trybunałom zwyczajnym.

W rozdz. V: *System sprawiedliwości administracyjnej dający się pogodzić z jednością władzy w Kościele* Autor ogólnie charakteryzuje system sprawiedliwości administracyjnej, jaki został już wprowadzony do Kościoła na mocy konstytucji apostolskiej *Regimini Ecclesiae universae*, przez ustanowienie Drugiej Sekcji przy Najwyższym Trybunale Sygnatury Apostolskiej i powierzeniu jej kompetencji do rozpatrywania rekursów przeciwko nielegalnym aktom administracyjnym. Nie zajmuje on jednak wyraźnego stanowiska w tej kwestii: czy system ten posiada cechy systemu „jednej jurysdykcji” czy systemu "podwójnej jurysdykcji".

Rozdz. VI: *Swoistość sprawiedliwości administracyjnej w stosunku do działalności administracyjnej* dotyczy kryteriów pozwalających odróżnić „rzeczy sądowe” (*res iudiciales*) od „rzeczy administracyjnych” (*res administrativae*). Autor krytykuje te opinie, według których „sprawy sądowe” dotyczą ochrony praw podmiotowych, zaś sprawy administracyjne ochrony interesów legalnych. Jego zdaniem nie należy praw podmiotowych przeciwstawiać interesom legalnym. Prezentuje on własne stanowisko, według którego prawa podmiotowe mają charakter abstrakcyjny, zaś interesy legalne mają charakter konkretny.

Rozdz. VII: *Sytuacja przeciwstawienia podmiotów zainteresowanych jako trwała cecha wykonywania funkcji sądowej*. Zdaniem Diego-Lory podstawowe kryterium pozwalające odróżnić funkcję sądową od funkcji administracyjnej tkwi w tym, że funkcja sądowa odnosi się do takich spraw, w których strony zainteresowane zajmują w danej sytuacji przeciwstawne sobie stanowisko. Nie wypowiada się on jednak wyraźnie, czy ta przeciwstawność ma charakter tylko czysto formalny, czy

sięga ona również strony materialnej sprawy, czyli samej natury stosunku prawnego.

W rozdz. VIII: *Ostateczne ustalenia w relacji do trudnej do rozwiązania sytuacji uzasadniającej wykonywanie funkcji sądowej* Autor przedstawia wnioski, do jakich doszedł, analizując poszczególne problemy w poprzednich rozdziałach. Wnioski te dotyczą następujących zagadnień: różnorodność sytuacji, w jakich strony procesowe są sobie przeciwstawne; prawo do otrzymania wymiaru sprawiedliwości w konkretnej sytuacji — jego nieidentyczność z prawem podmiotowym; sytuacja prawna poprzedzająca legitymację procesową.

Powyższa charakterystyka rozprawy prof. Diego-Lory wskazuje na główne problemy, jakie starał się on przeanalizować. Istotną wartość tej pracy stanowią również wnioski, do jakich doszedł poprzez tę analizę. Wydaje mi się, iż szczególnie wysoko należy ocenić spośród tych wniosków te, które dotyczą: ustalenia wzajemnych relacji między prawem podmiotowym a interesem legalnym w prawie kanonicznym; wyodrębnienia funkcji sądowej od funkcji administracyjnej oraz powierzenia funkcji sądowej dotyczącej rozstrzygnięcia

sporów administracyjnych organom władzy sądowej. Niektóre z tych wniosków, jakie stawia Autor omawianej rozprawy, budzą wszakże pewne zastrzeżenia, np. wniosek przemawiający — jego zdaniem — za wprowadzeniem do Kościoła systemu sprawiedliwości administracyjnej, zwanego systemem „jednej jurysdykcji”, zamiast systemu „podwójnej jurysdykcji”. W procesie reformy prawa kanonicznego na odcinku sprawiedliwości administracyjnej nie można bowiem pozostawać na przywróceniu tych środków służących ochronie praw jednostki, jakie występowały w Kościele w przeszłości, ale również wprowadzać nowe, w pewnym sensie doskonalsze od poprzednich.

Całościowo biorąc należy te rozprawę ocenić jako poważny wkład do badań — na obecnym etapie rozwoju prawa kanonicznego bardzo aktualnych — zmierzających do wyjaśnienia struktury władzy kościelnej, a zwłaszcza do wyraźniejszego rozróżnienia między władzą sądową i władzą administracyjną oraz do wprowadzenia większego rozgraniczenia ich funkcji.

Ks. Józef Krukowski